

SUDSKA PRAKSA

Dr. sc. Petar Novoselec*

Sramoćenje iznošenjem istinitih tvrdnji

Za osudu zbog sramoćenja dovoljno je dokazati da je okrivljenik iznio činjenične tvrdnje koje mogu škoditi časti ili ugledu privatnog tužitelja.

**Županijski sud u Puli, Kž-53/14 od 27.2.2014.
(Općinski sud u Pazinu, K-164/13)**

Činjenično stanje

Privatni tužitelj stavio je na teret okrivljenku kazneno djelo sramoćenja iz čl. 148. st. 2. KZ počinjeno tako što je 19.6.2013. u pismu poslanom na preko četrdeset adresa za nj naveo da je kao župnik bio premješten i na taj način degradiran, da je imao intimne odnose s nekoliko župljanki i da im je uzimao novac, da ga je zbog toga Biskupska konferencija premjestila u Švedsku, da je tamo manipulirao donacijama katolika i trošio novac u bordelima te da je po povratku u Hrvatsku imao ljubavnice iz tri mjesta. Okrivljenik je priznao da je napisao i potpisao pismo čije su tvrdnje istinite te obrazložio da je to učinio da privatni tužitelj nekome drugome ne učini zlo koje je učinio njemu.

Prvostupanjskom presudom okrivljenik je oglašen krivim za sramoćenje iz čl. 148. st. 2. KZ i osuđen na novčanu kaznu od 150 dnevnih iznosa, što iznosi 15.000 kuna. Okrivljenikovu žalbu drugostupanjski je sud odbio kao neosnovanu.

Iz obrazloženja prvostupanjske presude

U utvrđenom inkriminiranom ponašanju okrivljenika ispunila su se sva subjektivna i objektivna obilježja kaznenog djela sramoćenja iz čl. 148. st. 2. KZ/11. Kvalifikacije napisane u pismu ... predstavljaju činjenične tvrdnje koje mogu škoditi časti i ugledu privatnog tužitelja, posebice cijeneći činjenicu da je on svećenik. Ispunjen je i kvalifikatorni oblik jer je okrivljenik pismo poslao na preko 40 adresa. S obzirom na utvrđeni način postupanja okrivljenika *tempore criminis*, on postupa s namjerom, koji oblik krivnje se i pretpostavlja kod terećenog kaznenog djela.... Cijeneći iskustvo okrivljenika te način postupanja kritične zgrade, on je svjestan protupravnosti svog djela.

* Dr. sc. Petar Novoselec, red. profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u mirovini

Iz obrazloženja drugostupanjske presude

Pravilno prvostupanjski sud utvrđuje da kvalifikacije napisane u pismu od strane optuženog mogu škoditi časti i ugledu ... privatnog tužitelja U spornom pismu optuženi je iznio niz činjenica i negativnih vrijednosnih sudova koji se odnose na privatni život privatnog tužitelja te je pravilan zaključak prvostupanjskog suda da je s obzirom na njihov sadržaj namjera optuženog bila da ih iznese s ciljem da naškodi časti i ugledu privatnog tužitelja. Imajući u vidu da je optuženi to pismo poslao na preko 40 adresa ..., valjano prvostupanjski sud utvrđuje postojanje kvalifikatornog oblika djela. Tvrđnje žalitelja da je konkretna zajednica već znala za konkretne činjenične tvrdnje ne dovode u pitanje zaključke prvostupanjskog suda vezane uz opstojnost kaznenog djela sramoćenja. Za postojanje tog kaznenog djela nije od značenja okolnost jesu li neke činjenice koje mogu škoditi časti i ugledu privatnog tužitelja već dijelom i bile poznate javnosti, tj. tiskane u medijima i prepričavane.

Napomena

Ovako obrazložena osuđujuća presuda ne može se prihvatiti. Sudovi nisu uzeli u obzir sve odredbe čl. 148. KZ/11 o sramoćenju.

Oba suda smatraju da je za osudu za sramoćenje dovoljno dokazati da je okrivljenik iznio činjenične tvrdnje i da one mogu škoditi časti i ugledu drugoga (a za kvalificirani oblik i da su postale pristupačne većem broju osoba). Međutim, oba šutke prelaze preko odredbe čl. 148. st. 3. koja isključuje kazneno djelo sramoćenja kad su činjenične tvrdnje istinite ili je optuženik imao ozbiljan razlog zbog kojeg je povjerovao u njihovu istinitost. Iako se okrivljenik branio da su njegove tvrdnje istinite te predlagao kao svjedoka osobu kojoj su, navodno, poznate sve inkriminirane činjenice, taj dokaz nije izveden (a ni bilo koji drugi), a sudovi se nisu izjasnili o istinitosti okrivljenikovih tvrdnji. Čini se da sudovi, zapravo, dopuštaju istinitost tvrdnji, na što upućuje izbjegavanje prvostupanjskog suda da provede bilo kakav dokaz o istinitosti, a posebno i obrazloženje drugostupanjskog suda da su inkriminacije već bile poznate javnosti, ali, ako je to bilo uvjerenje sudova, trebali su prema članku 148. stavku 3. donijeti oslobađajuću presudu. Neistinitost tvrdnje, za razliku od klevete, nije obilježje kaznenog djela sramoćenja, ali je istinitost razlog isključenja protupravnosti pa se u slučaju dokaza istine mora donijeti oslobađajuća presuda po čl. 453. t. 1. ZKP (v. *Turković i dr.*, Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2013, str. 202). Ako su okrivljenikove tvrdnje bile istinite i on ih je u tom uvjerenju iznosio, neodrživo je i obrazloženje prvostupanjskog suda da je okrivljenik bio svjestan protupravnosti svoga djela.

Moglo bi se uzeti da je dokaz istinitosti činjeničnih tvrdnji bio isključen po članku 148. stavku 4. Iako ni tu odredbu sudovi ne spominju, na nju aludira žalbeni sud kad tvrdi da se niz činjenica odnosi na privatni život privatnog tužitelja. To je točno samo djelomično jer se tvrdnje da je privatni tužitelj de-

gradiran time što je premješten, da je po kazni poslan u Švedsku i da je tamo pronevjerio donirani novac ne odnose na privatni (intimni) život. No i bez obzira na vrstu tvrdnji, prema odredbi st. 4. dokaz istine je isključen samo ako se kumulativno ostvare dva uvjeta: prvi, da počinitelj nije postupao u javnom interesu ili iz drugog opravdanog razloga, i drugi, da je postupao s pretežitim ciljem da naškodi časti i ugledu drugoga (tzv. *animus iniurandi*). Budući da je okrivljenik tvrdio da je pismo napisao kako privatni tužitelj nekome drugome ne bi učinio zlo koje je učinio njemu, sud je, da bi imao pravo odbiti dokaz istinitosti, najprije morao obrazložiti da takav cilj nije opravdani razlog da se njemu omogući dokaz istine. Pored toga je trebao utvrditi i da je okrivljenik postupao pretežito s ciljem da naškodi časti ili ugledu privatnog tužitelja, pri čemu nije bilo dovoljno utvrditi da je okrivljenik samo postupao s namjerom kao oblikom krivnje, kako je utvrdio prvostupanjski sud. Namjera se kod sramoćenja ograničava na svijest o obilježjima kaznenog djela i ne uključuje *animus iniurandi*. Prema tome, nijedna od dviju pretpostavki za isključenje dokaza istine nije utvrđena, a prema stanju stvari ne bi to bilo ni lako izvedivo.